

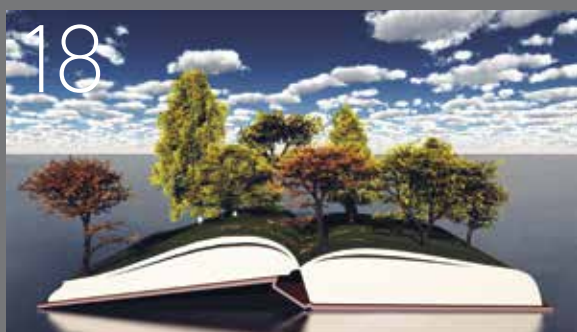
#dbc

MAGASIN
FOR
BIBLIOTEKSFOLK

Børn søger med øjnene SIDE 4

Personaliseret ranking er ok, bare man ved det SIDE 10

Et skridt nærmere fremtidens katalogisering SIDE 12

Børn søger med øjnene	03
Bibliotekerne er et tigerspring foran	06
Personaliseret ranking er ok, når bare man ved det	08
Rankeringsmetoder	10
Et skridt nærmere fremtidens katalogisering	14
Temadag for musikbibliotekarere	17
bibliotek.dk til både snapchatteren, den studerende og litteraturelskeren	18
To digitale udgaver af DK5	21
Nyt i Forfatterweb	21
Ny temapakke til formidling af bibliotekernes online-tjenester	22
2018-udviklingen i høring	23
Lifehack for bibliotekarere: Tre gode brøndsøgekoder	24
Kursus: Katalogisering i FBS	24

Børn søger med øjnene

Børn i dag vokser op med billeder alle vegne. Det gør dem super visuelle, og de kan uden problemer orientere sig i hundredvis af billeder, når de søger på nettet.

I forbindelse med udviklingen af bibliotekernes børnesite biblo.dk gennemførte DBC sidste år en kvalitativ undersøgelse af, hvordan børn beslutter, hvad de vil læse. Det kom der nogle tankevækkende observationer ud af. Klaus Støvring, der er redaktør og community manager på Biblo, lavede undersøgelsen sammen med webudvikler Anders Friis Brødsgaard.

”Baggrunden var, at vi i Biblo ønskede mere præcis viden om, hvad børn rent

faktisk gør, når de søger i bibliotekets materialer. Så med det som mål gennemførte vi nogle tests, hvor vi observerede og interviewede børn på Køge Bibliotekerne, i Roskilde og på Vejle Bibliotek. Én af de ting, vi gerne ville have afklaret, var, hvor meget børn vægter det visuelle i forhold til tekst,” fortæller Klaus Støvring.

BILLEDERNE BESTEMMER

Svaret var helt klart: Børn orienterer sig næsten 100 procent visuelt, uanset om det er i fysiske bøger eller på nettet.

”Vi observerede stort set samme mønster hos alle børnene, når vi præsenterede dem for en stak bøger og bad dem tage stilling til, hvilke bøger de gerne ville læse: De går efter billederne.”

Bogens forside er afgørende, når børn vælger, hvad de vil læse.

KEDELIG FORSIDE – GLEM DET!

I udgangspunktet er der kun ét skud i bøssen, nemlig bogens forside. Fanger den ikke, er bogen valgt fra. Slut. Og det er ikke nødvendigvis nok, at en forsideillustration skal være appellerende.

Hvis bogen er filmatiseret, som fx Harry Potter, skal forsiden gengive billeder fra filmen. Børns reference er meget ofte reklamer, og deres forventning er at møde de samme billeder på bogforsiden, som de har set i reklamerne.

Har forsiden fået et 'thumbs up', kigges der på bagsiden for at finde ud af, hvad det er for en slags bog, og først her bliver det vigtigt med teksten.

Børnene vil være sikre på, at de har fat i den rigtige bog. Leder barnet efter en krimi, skal ordet 'krimi' fremgå, ligesom der gerne må stå 'blod', hvis det er en vampyrhistorie, eller andre indholdsbeskrivende begreber som fx 'krig', 'kærlighed' eller 'konkurrence'.

De indholdsbeskrivende begreber scannes mere som billeder, end de læses. Sammen med illustrationen på forsiden afgør det valget. Først når bogen har bestået bagside-scanningen, kan det være, at bagsideteksten bliver læst. Men det er langt fra sikkert.

Ofte er bagsideteksten udformet som et citat fra bogen eller skrevet i stil med bogen – men børnene vil hellere have en beskrivelse af, hvad det er for en type bog: Er det en spændende bog? Bliver nogen slået ihjel? Er der nogen, der kysser eller bliver mobbet?

VOKSNE ER VANT TIL TEKST, BØRN VIL HAVE BILLEDER

Den måde, børn orienterer sig på i den fysiske verden, går igen på nettet, hvor børns søgeadfærd også har fokus på billeder. Voksne, der søger på nettet, skriver typisk et ord eller en sætning og forventer at få svar i form af tekst. For børn er det ofte anderledes. De søger på et ord, måske en titel, og forventer, at der er tydelige billeder i søgeresultatet.

"En iagttagelse, vi gjorde os flere gange undervejs i undersøgelsen, var, at når vi satte børnene i gang med at søge i bibliotekskatalogen – og vendte ryggen til – så valgte flere af børnene bibliotekets website fra og søgte i Google Billeder i stedet for. Børn i dag orienterer sig uden problemer i meget store billedmængder og opfatter det som langt nemmere at overskue mange hundrede billeder end at orientere sig i tekst," siger Klaus Støvring.

I den forbindelse er det en udfordring, at cirka en femtedel af posterne i Biblo ikke har noget billede tilknyttet.

UDVIKLING PÅ VEJ, DER STYRKER FORMIDLINGEN TIL BØRN

En aftale mellem DDB og bogbranchens bestillingssystem Bogportalen betyder, at Forsideservice vil kunne tilbyde langt flere billeder. Forsideservice er en webservice, der sørger for at vise forsider mm. i bibliotekernes grænseflader. I øjeblikket undersøger DBC de tekniske muligheder for import af billeder fra Bogportalen.

I udkastet til Udviklingsplan 2018 er der projektkandidater, der lægger op til videreudvikling af søgning med bl.a. suggestions, data science og anbefalinger.

DBC forestår den omfattende omlægning af dansk katalogiseringspraksis til RDA. Når dette projekt er afsluttet, vil den bibliografiske information på et værk lettere kunne kobles til billeder, film og lyd mv., der relaterer sig til værket.

En anden udfordring er den bibliografiske beskrivelse, hvor hverken genrebetegnelser, emneord eller noter nødvendigvis giver mening for børn, der fra nettet og spilverdenen er vant til en multimodal verden, hvor tekst, lyd, billeder, video og symboler spiller sammen.

I DBC's registrerende afdeling er man opmærksom på udfordringen med at lave bibliografiske data til børn, fortæller Per Nonboe, der er teamleder i DBC's registrerende afdeling:

"Der er ikke særlige retningslinjer for registrering af børnematerialer, de følger de samme regler som alle andre materialer. Men i de børnematerialer, der får en lektøruddtalelse eller materialevurdering, skal beskrivelsen og noterne være skrevet, så de også egner sig til at blive læst af børn."

I indekseringsvejledningen til lektører er det formuleret således: "Noten skal

give en dækkende karakteristik af bogen, være kortfattet, indbydende og tilpasset bogens sprogtoner, niveau og målgruppe, således at brugeren får tilstrækkelig inspiration/information til at foretage sin egen bedømmelse af bogen."

"På længere sigt, når vi er gået over til RDA, vil det være oplagt at supplere den bibliografiske registrering med videoklip og billeder," slutter Per Nonboe.

VEJEN FREM ER FLERE BILLEDER

Som i andre it-sammenhænge starter en trend hos børnene og de unge for derefter at bevæge sig opad aldersmæssigt. Det gælder også præferencen for at orientere sig i billeder frem for i tekst. Hvor indholdet på et site for blot fem år siden typisk bestod af tekst suppleret med en mindre illustration, ser vi nu, også på medier, der henvender sig til voksne, store billedflader suppleret med en lille smule tekst – eller ingen tekst.

For både Biblo og formidlingen til voksne er der kun én vej frem: større, flere og bedre billeder, der giver brugerne lyst til at bruge biblioteket.

For nylig indgik DDB en aftale om billeder fra Bogportalen, som forhåbentlig vil komme til at indgå i Forsideservice og være med til at gøre biblioteksformidlingen bedre. Via Bogportalen er det muligt at hente langt flere billeder end de billeder, Forsideservice rummer i dag. Inden det bliver en realitet, forestår der dog både en afklaring af de rettmæssige vilkår og den tekniske implementering af import af billeder fra Bogportalen i Forsideservice.

Undersøgelsen af, hvordan børn beslutter, hvad de vil læse, blev gennemført på tre biblioteker i Danmark i 2016. Den blev finansieret af DDB.

Bibliotekerne er et tigerspring foran

DBC's nytiltrådte administrerende direktør Jane Wiis roser bibliotekerne, som hun ønsker tæt dialog med for fortsat at kunne levere produkter, som både svarer til bibliotekernes behov og er til at betale.

"Jeg har brugt de seneste 20 år på at beskæftige mig indgående med digitalisering, og jeg må sige, at bibliotekerne på mesterlig vis har klaret at supplere de analoge tilbud med digitale. Bibliotekerne er simpelthen et tigerspring foran i disciplinen af være i begge verdener på en gang."

Sådan siger Jane Wiis. Efter en karriere som blandt andet kommunaldirektør og direktør i KL er hun i august 2017 ansat som administrerende direktør for DBC og står dermed i spidsen for at levere metadata og it-infrastruktur til bibliotekerne.

Hendes første erfaring med biblioteket stammer fra hjembyen Frederikshavn.

"I min barndom og ungdom var biblioteket et helle for mig. Her kunne jeg lytte til plader, jeg ikke havde råd til at købe, og gå på opdagelse og tage Børnene i Nyskoven ned af hylden for at læse den for tredje gang, uden at nogen syntes, at det var mærkeligt."

At bibliotekets betydning i dag er mindst lige så stor som dengang, er hun ikke i tvivl om:

"Vigtigheden af at opretholde lighed for alle, når det gælder den uhindrede og

fleksible adgang til oplysning, kultur og viden, er blevet langt mere nærværende og åbenbar de seneste år. Bibliotekerne har heldigvis været fremme i skoene længe og har fundet mange nye måder at angribe videns- og kulturformidlingen på, både i det fysiske rum men ikke mindst i det digitale bibliotek og med de forskellige digitale medier som supplement til det fysiske."

På grund af min mangeårige baggrund i den kommunale virkelighed ved jeg en hel del om, hvilket økonomisk og kvalitetsmæssigt krydspres bibliotekerne nærmest konstant står i.

Jane Wiis

BIBLIOTEKERNES DIGITALE MOTOR

DBC skal under hendes ledelse fortsat understøtte bibliotekernes arbejde ved at levere metadata og it, siger Jane Wiis:

"DBC har haft og vil fortsat have en afgørende rolle som bibliotekernes 'supporter' i fortsættelsen af den gode udvikling. Det gælder både de mere synlige ting, som når den unge, der ikke er den allerstærkeste læser, bliver kloget på folketinget eller truede dyr ved at læse en Faktalink light-artikel, eller at man kan se en film på Filmstriben, selv om man ikke har adgang til HBO eller Netflix.

Men det gælder også alt det, der ligger neden under grænsefladerne. For at bibliotekerne kan fungere, skal data være registreret. Og hele den bibliografiske it-infrastruktur skal fungere, så man kan søge og finde eller genfinde det, man skal bruge, og bestille det. Det er vel fair at kalde DBC for bibliotekernes 'digitale motor'."

FORSTÅR DET ØKONOMISKE PRES

"På grund af min mangeårige baggrund i den kommunale virkelighed ved jeg en hel del om, hvilket økonomisk og kvalitetsmæssigt krydspres bibliotekerne nærmest konstant står i. DBC har gennem årene derfor også skullet levere sine ydelser til bibliotekerne til en rimelig pris. Det har på det seneste været muligt at sætte prisen ned på nogle af de helt centrale produkter. Vi skal blive med at knokle for at skaffe bibliotekerne det

Det er vigtigt for Jane Wiis, at DBC har tæt dialog med biblioteker og andre samarbejdspartnere.

bedst mulige til den billigst mulige pris,” siger Jane Wiis.

SKAL IKKE LAVE ALTING SELV

Da dette interview bliver lavet, har hun netop været på Aabybro Bibliotek for at deltage i et møde for biblioteksledere i Aalborg Centralbiblioteks område, og hun har mange flere møder med bibliotekerne i kalenderen i den nærmeste fremtid.

”Den tætte, direkte dialog med bibliotekerne er helt afgørende, og vi kommer til at optrappe vores bestræbelser på at gøre dialogen mulig på alle niveauer. DBC skal virke med så stor gennemsigtighed på indhold, økonomi, produkter og pris som overhovedet muligt. Vores kunder skal kunne gennemskue og for-

stå, hvad de betaler for og hvorfor. Den tætte dialog med bibliotekerne og brugerne er også afgørende, når vi skal prioritere og udvikle nye nyttige produkter til bibliotekerne,” siger Jane Wiis.

Dialogen er ikke kun vigtig på ledelsesniveau, understreger hun:

”Alle DBC’s medarbejdere skal så vidt muligt have en berøringsflade med biblioteker og brugere. Det er ganske simpelt nødvendigt, at vi hele tiden er opdateret på, hvad der er behov for, og hvad biblioteker og borgere ønsker sig. Og så skal vi selvfølgelig også være i tæt dialog med andre samarbejdspartnere. DBC skal ikke lave alting selv. Vi skal hele tiden være opsøgende, der hvor det giver mening at løse opgaverne sammen med biblioteker og andre offentlige eller private aktører. For eksempel har vi tanker om et login, der kan bruges på tværs af public service-tilbud, og her skal vi selvfølgelig have fat i både medier, skoler, uddannelsesinstitutioner og andre relevante partnere,” siger Jane Wiis og slutter:

”Jeg er glad og stolt over, at jeg gennem DBC får lov at spille en rolle i bibliotekernes udvikling, og jeg glæder mig meget til at nå rundt i alle hjørner af biblioteks-Danmark, både fysisk og digitalt.”

Personaliseret rankering er ok, når bare man ved det

Så længe opsamling af data ikke sker bag om ryggen på brugeren, kan bibliotekerne lære af de kommercielle tjenester.

Når vi søger på et site, forventer vi at få relevante svar. Hvordan søgemaskinen skal vide, hvad der er relevant for netop os, tænker vi ikke meget over. Vi er heller ikke nødvendigvis bevidste om den enorme opsamling af adfærdsdata, der ligger til grund for de svar, vi får, når vi fx søger i Google, HBO eller Amazon.

At søgemaskiner kender os og er blevet stadig dygtigere til at levere det, vi forventer, er blevet et nyt normal, der påvirker hele vores holdning til og tålmodighedstærskel omkring søgning.

Det er en udfordring for bibliotekerne, der i forhold til søgning i biblioteksressourcerne er fanget i dilemmaet mellem på den ene side at give brugeren det, han/hun forventer, og på den anden side leve op til bibliotekernes formål om at fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet – et formål, der ikke nødvendigvis kan opfyldes alene ved at give brugeren 'mere-af-det-samme'. Men med det

rette miks af rankeringsmetodikker og åbenhed, så brugeren ikke oplever, at tingene sker bag om ryggen på ham eller hende, kan søgning i biblioteksressourcerne komme på omgangshøjde med brugernes forventning.

RANKERINGEN FÅR DIG TIL AT FØLE DIG FORSTÅET

Når det handler om at tilbyde relevante søgesvar, er rankering noget af det, som søgemaskiner og indholdsleverandører hele tiden arbejder på at optimere.

Rankering er nemlig én af de afgørende parametre, der bestemmer, om vi oplever os imødekommet og forstået, eller om vi haster videre til en anden søgemaskine, skuffede over de mærkelige og fremmedgørende svar, vi har fået.

I princippet er det ikke svært at lave en god rankering, men også kun i princippet.

For at rankeringen skal fungere i virkeligheden, er man nemlig nødt til at kende brugerens behov. Tag for eksempel en søgning i bibliotek.dk på ordet 'london'. En sådan søgning giver i nærheden af 200.000 hits.

Hvad brugeren – men ikke rankeringen i bibliotek.dk – ved, er, at han leder efter en bog, der har titlen London, og at der i denne sammenhæng altså

Brugeren forventer at få de mest relevante søgeresultater først. Det er lettest at sørge for, hvis man kender brugeren og dennes behov.

hverken er tale om forfatteren London (Jack) eller om turist-information om byen London.

Skriver man london i søgefeltet, vil bogen af Edward Rutherford dukke op. Spørgsmålet er bare, hvilken af de ca. 200.000 poster, og hvor mange resultatsider henne, netop dette søgeresultat kommer frem, og om tålmodigheden rækker til at finde det.

For at rankere Edward Rutherfurds bog om Londons historie øverst skal rankeringen "vide", at brugeren, da han skrev london, hverken tænkte på forfatteren eller emneordet men på titlen.

SKAL KUNNE VÆLGES TIL OG FRA

Der er flere måder at tilpasse rankeringen baseret på viden om brugeren, og de fleste af de rankeringsmetodikker, der anvendes kommercielt, kan fint bruges i bibliotekerne. Den eneste forskel er, at det i bibliotekssammenhæng er afgørende, at den personaliserede ranking kan vælges til og fra, og

at man altid og tydeligt har mulighed for at tage stilling til, om man ønsker sine personlige brugerdata anvendt eller ej.

At ændre en eksisterende rankeringsmetodik er en omfattende proces. Derfor ønsker DBC at iværksætte et analyseprojekt til vurdering af, hvilke dataelementer og regler, som skal indgå i en ny rankeringsmetodik. I skrivende stund afventer forslaget stillingtagen i DDB. Rankering indgår også i udkastet til 2018-udviklingsplanen for den fælles biblioteksinfrastruktur, som DBC udvikler for DDB, og som i øjeblikket er i høring.

Se mere om rankeringsmetoder på de næste sider

Rankeringsmetoder

Når man taler om personaliseret ranking, er der forskellige metodikker, der kan bruges for at målrette søgningen og rankingen af søgeresultaterne, så resultatet i højere grad svarer til brugerens forventninger.

Her beskrives nogle af disse metodikker i stiliseret form. I praksis vil man typisk anvende en kombination af flere metodikker og rangordne dem, så de vægter forskelligt i forhold til hinanden.

Hvor mange ben har en edderkop? Mente du: Edderkoppens anatomi?

SPROGFORSTÅELSE

Et centralt element i arbejdet med at give brugeren det, han/hun forventer, er at få søgesystemet til at forstå, hvad brugeren mener, og så at sige oversætte fra søgesprog til indholdssprog, hvor for eksempel søgesproget "Hvad koster bilen?" svarer til indholdssproget "Bilens pris". Jo bedre søgesystemet bliver til at fortolke eller "oversætte" det, brugeren skriver i sin søgning, jo mere præcise søgeresultater kan der opnås.

Når aktualitet har betydning for, hvad der vises øverst i søgeresultatet: Gode råd om nytårsforsætter hitter ikke i august.

IKKE-PERSONLIG KONTEKST

Ikke-personlig kontekst er typisk knyttet til en eller anden form for aktualitet. Det kan være bestemte årstider eller begivenheder. Søger man for eksempel på kageopskrifter i december vil opskrifter på julebag rankeres højere end andre kageopskrifter.

Netflix-kategorien "Det trender lige nu" er et typisk eksempel på ikke-personlig kontekst, hvor for eksempel en naturkatastrofe, et præsidentvalg eller bestemte mærkedage definerer, hvad der eksponeres.

BRUGERHISTORIK

En af de klassiske måder at give brugeren det søgeresultat, han/hun forventer, er at målrette søgningen i forhold til, hvad brugeren tidligere har søgt på. En metode, som bl.a. Google, Yahoo, Amazon og eBay har arbejdet med i årevis, og som også anvendes flittigt i forbindelse med webannoncering.

Som den mest populære søgemaskine er Google med til at præge vores vaner, når det handler om, hvor upræcist i et simpelt søgefelt vi kan nøjes med at søge, og hvor gode resultater, vi – den beskedne indsats til trods – oplever at få.

Google gemmer alle brugerens søgeord samt besøg på websites og fysiske steder og bruger den viden i prioritering af søgeresultater. Brugerhistorikken bliver kombineret med en lang række andre parametre, der rankerer sådan, at sites, der er mobilvenlige, som er hurtige at hente, eller som mange linker til, kommer højere op i søgeresultatet.

Googles rankerings-setup er for så vidt ikke hemmeligt. De afslører gerne, hvad de gør, og hvilke metodikker de gør brug af, men den sammenhængende kæde med alle detaljer bliver ikke oplyst. Det er en forretningshemmelighed. Privatlivspolitikken er frit tilgængelig, men man kan sætte spørgsmålstejn ved overskueligheden ved en politik, der i PDF-versionen fylder ni sider og linker videre til forklaringer og uddybende information ikke mindre end 92 gange.

Kompleksiteten med de mange muligheder for brugerindstillinger gør det svært at overskue, hvilke data man rent faktisk giver Google lov at høste, hvordan man slipper for det, og hvad man går glip af, hvis man gør det.

DATA SCIENCE

Data science er en analysemetode, hvor man via automatiseret bearbejdning af større datamængder kan udtrække viden om sammenhænge, mønstre og adfærd. I bibliotekssammenhæng kan det fx være viden om, hvilke materialer der ud fra udlånsdata og indhold ligner hinanden, eller hvilke emneord, der typisk anvendes sammen i metadata.

Hvor brugerhistorik og personaliserede anbefalinger tager afsæt i data om den enkeltes brugeradfærd, gør data science det modsatte og høster anonymiseret viden om adfærden hos mange brugere for efterfølgende at bruge den i en personaliseret søgning/rankering.

Personaliseret søgning/rankering med data science kan for eksempel være 'noget, der ligner'. Det kan både være afledt af, at mange, der låner bog A, også typisk låner bog B og C. Det kan også være afledt af lighed i metadata: Bog A og B handler begge om slægtsforskning, eller bog A og C har samme forfatter.

Data science kan høste viden fra mange brugere og på den baggrund lave anbefalinger til den enkelte.

KURATERET INDHOLD

I bibliotekssammenhæng er det kurerede indhold særlig interessant, fordi det sætter den professionelle biblioteksformidling i spil og både giver brugeren det, han/hun forventer – og lidt til. Et kureret indhold kan fx være at placere de materialer i et søgesæt højst, der har tilknyttet en anmeldelse eller er anbefalet af bibliotekarer i form af omtaler, top 10-liste, materialevurderinger og lignende.

Rankering i forhold til kureret indhold giver både biblioteket mulighed for at gøre opmærksom på materialer, der har høj kvalitet men ikke bliver meget udlånt, og for at tilbyde materialer, som ligger i naturlig forlængelse af noget, brugeren tidligere har læst men ikke kender og derfor næppe selv finder på at låne.

Bibliotekaren anbefaler: Rankeringen kan laves, så materialer, som fx er anbefalet af en bibliotekar, bliver vægtet højt i søgeresultatet.

Er der et liv, efter at du har set alle ti sæsoner af tv-serien Friends? Måske vil du gerne anbefales mere af det samme?

RECOMMENDERE (ANBEFALERE)

En måde at skaffe viden om brugeren på er at etablere et setup, hvor brugeren giver sig til kende. Typisk med et login, der samtidig inkluderer, at den personlige historik gemmes, og at brugeren afgiver oplysninger om sine præferencer. Begge dele for at optimere den personaliserede ranking.

Filmtjenesten Netflix er et eksempel på en forretningsmodel, hvor den personaliserede ranking spiller en central rolle i brugeroplevelsen, idet en væsentlig del af 'varen' er, at Netflix hele tiden tilbyder sine brugere mere af det samme og noget populært, der ligner. Som Netflix selv formulerede det, da de for nylig orienterede om baggrunden for en prisstigning: "Hvorfor? Så vi kan tilføje mere af det, du kan lide at se. Fantastisk underholdning, som er baseret på din smag." Som en sidegevinst er der den forretningsmæssige fordel, at de samme filmtitler kan eksponeres i mange forskellige sammenhænge. Det giver oplevelsen af, at Netflix har mange titler at tilbyde, samtidig med at det reelle antal titler i Danmark er relativt beskedent (2.875 film og serier primo september 2017. Kilde: Allflix.dk).

De film, som brugeren bliver præsenteret for, vælges ud fra en række forskellige algoritmer, der kombinerer personaliserede data med machine learning.

Den rene form af en personlig recommender er rankingsvarianten 'Fordi du så'. Her crawler Netflix hele sit bagkatalog i forhold til match på genre og emneord og anbefaler de bedst overensstemmende film, som brugeren endnu ikke har set, inden for samme genre og med det højeste lighedsammenfald i emneord.

Som kommerciel tjeneste har Netflix ingen folkeoplysende forpligtelse. Så længe brugeren er glad, kan Netflix være det samme. Og at rankingen i Netflix kun eksponerer et begrænset antal muligheder, uden at brugeren kan gennemskue, hvad der er fravalgt eller hvorfor, er alene en sag mellem tjenesten og dens abonnenter.

Et skridt nærmere fremtidens katalogisering

En dansk profil beskriver, hvordan Danmark i praksis følger de internationale regler RDA.

En af de vigtigste forudsætninger for, at Danmark kan indføre katalogiseringsreglerne RDA, er på plads. Alle RDA's regler er gennemgået, og der, hvor der er valgmuligheder, eller hvor vi ikke kan sige "Præcis sådan gør vi også i Danmark", er der formuleret en dansk politik for den konkrete regel. Denne beskrivelse af, hvordan Danmark i praksis forholder sig til RDA-regelsættet, kaldes en dansk profil for RDA.

Slots- og Kulturstyrelsen har besluttet, at Danmark fra 1. januar 2018 gradvist skal starte en overgang til Resource Description and Access, også kaldet RDA. Det kræver et større forberedelsesarbejde – blandt andet udarbejdelsen af en dansk profil, som altså nu ligger klar.

IKKE EN OVERSÆTTELSE

Bibliografisk konsulent ved DBC Hanne

Hørnl Hansen har været hovedredaktør af den danske RDA-profil. Modsat, hvad man måske kunne tro, har hendes arbejde ikke bestået i at oversætte hele det engelsksprogede regelsæt til dansk.

"RDA er så bredt formuleret og har så mange valgmuligheder, at det ikke giver mening at lave en én til én-oversættelse til dansk og så sige, at her er de danske regler. Det ville ikke være en hjælp for en dansk katalogisator," siger Hanne Hørnl Hansen.

I stedet for en oversættelse af det samlede regelsæt, som ville være dyr, og som løbende skulle opdateres, har arbejdet med profilen fokuseret på at identificere, hvor Danmark kan bruge anvisningerne i RDA direkte, som de er formuleret, og hvor man som dansk katalogisator har brug for oplysninger, der tilpasser reglerne til danske forhold.

"RDA er meget åben. Du kan lave autoriserede søgeindgange på alt, hvad du overhovedet vil. På filmområdet gør vi det i Danmark typisk primært på

instruktør, fotograf og manuskriptforfatter men ikke på fx makeup-artisten. Profilen skal sikre en ensartet måde at katalogisere på, der er nogenlunde på niveau med, hvad vi hidtil har gjort i Danmark," fortæller Hanne Hørnl Hansen.

Når RDA giver flere valgmuligheder, fortæller den danske profil, hvad man typisk vil vælge i Danmark. Formuleringerne lægger sig op ad den praksis, der er etableret i den nationalbibliografiske registrering og katalogiseringen til folkebiblioteker mv. Dog er der gode muligheder for, at institutioner kan vælge at lave en grundigere registrering af data, som er særligt relevante for dem. Det kan for eksempel være en boghistorisk samling, der vil registrere navnet på bogbinderen, eller et universitetsbibliotek, der vil registrere navnet på specialevejlederen.

SKAL PASSE TIL DANSKE FORHOLD

Profilen beskriver også, hvordan Danmark på visse punkter gør noget andet, end RDA foreskriver.

"På nogle områder har vi vurderet, at det vil give unødvendigt merarbejde uden en mærkbar forbedring for de danske biblioteker og brugere at følge reglerne i RDA til punkt og prikke. Her vælger vi så at lade profilen oplyse, at Danmark afviger," siger Hanne Hørl Hansen og giver et eksempel:

"I Danmark opererer vi traditionelt kun med 'personlige ophav'. RDA bruger også korporationer som ophav – altså organisationer, foreninger og lignende. Her vælger vi at sige, at de ekstra ressourcer, det ville kræve i hvert tilfælde at vurdere, om en korporation er hovedansvarlig for indholdet af et værk og dermed skal registreres som hovedophav, eller om den blot skal anføres som udgiver, ikke står mål med, hvad en bruger får ud af den oplysning."

DANSK TERMINOLOGI

Som sagt er den danske profil ikke en oversættelse af RDA's regelsæt, men noget oversættelsesarbejde har der alligevel været. Ud over anvisninger på, hvordan Danmark i praksis følger og afviger fra de enkelte regler i RDA, er den danske profil nemlig også leveringsdygtig i en fælles dansk terminologi for alle de udtryk, man anvender, når man katalogiserer. Det er selvfølgelig hensigtsmæssigt for den, der skal katalogisere, men også for brugeren, der får data frem i en grænseflade.

"Det ville se lidt dumt ud i dansk sammenhæng, hvis man har fundet en beskrivelse af 'Kronprinsessen' af Hanne-Vibeke Holst, og der så står, at den har 411 'pages'. Eller hvis man har fundet en bog af flere forfattere, og der så står, at den er af et eller andet navn 'and 5 others' og ikke 'og 5 andre'," siger Hanne Hørl Hansen.

PRAKTISK VÆRKTØJ

Og hvor kan jeg så læse den profil, tænker du måske nu. Svaret er, at det kan du ikke. I hvert fald ikke i samlet form.

"Det kommer til at fungere sådan, at man som dansk katalogisator slår op på en regel i RDA. Hvis det er markeret, at der er en dansk profil, der knytter sig til reglen, ser man på reglen og profilen samlet og følger anvisningen. Hvis der ikke er markeret for dansk profil, følger man alene den engelske tekst. Profilen er altså ikke en samlet udgivelse, som man kan læse for sig. Den forholder sig hele tiden til regler inde i RDA og er et værktøj til praktisk brug," siger Hanne Hørl Hansen.

Bibliografisk Råd godkendte i begyndelsen af september den danske RDA-profil med det forbehold, at de sidste rettelser foretages af arbejdsgruppen og redaktøren. Næste skridt bliver en godkendelse fra Slots- og Kulturstyrelsen.

Bibliografisk konsulent ved DBC Hanne Hørl Hansen har som hovedredaktør i samarbejde med fagredaktører for periodika og kartografi og med input fra en bredt sammensat arbejdsgruppe under Bibliografisk Råd udarbejdet den danske RDA-profil, som er et værktøj for katalogisatorer og anviser, hvordan vi følger de internationale regler i Danmark. Foto: Poul Bergstrøm Hansen.

RESOURCE DESCRIPTION AND ACCESS - RDA

Slots- og Kulturstyrelsen har besluttet, at Danmark fra 1. januar 2018 holder op med at vedligeholde sine hidtidige katalogiseringsregler og i stedet går i gang med at indføre de nye internationale regler RDA.

RDA sikrer, at Danmark også i fremtiden kan genbruge og udveksle data internationalt. RDA's fokus på at registrere relationer mellem data betyder samtidig en modernisering, da det gør data velegnede til at bruge og vise på nettet.

DBC har bidraget til konsekvensanalyser, inden beslutningen om RDA blev truffet, og er efterfølgende involveret i forarbejdet gennem massiv deltagelse i Bibliografisk Råds arbejdsgrupper om terminologi, profil, format og autoritetsdataareporitorium samt redaktørarbejde for Slots- og Kulturstyrelsen på den danske profil. Desuden står DBC for den tekniske implementering af RDA i de nationale biblioteksservices.

RDA-reglerne, hvor den danske profil bliver indarbejdet omkring årsskiftet 2017/2018, findes på www.rdatoolkit.org

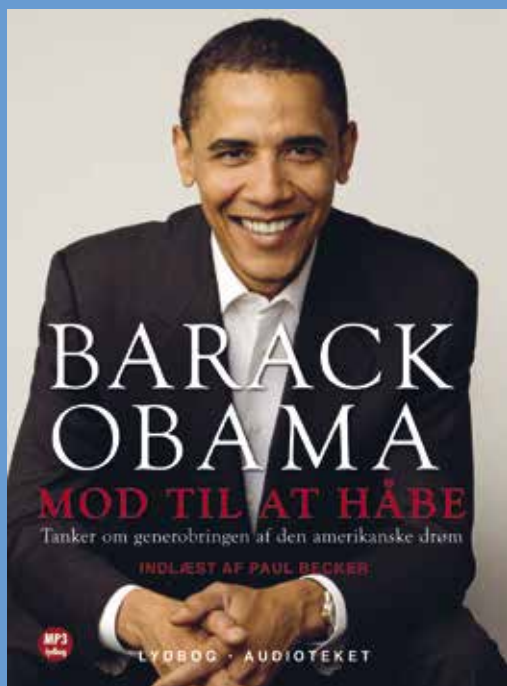

Katalogisering bliver som at forme klodser og sætte dem rigtigt sammen

Med katalogiseringsreglerne RDA går man væk fra at have fokus på en konkret bog eller andet materiale, som man samlet og isoleret beskriver i en slags elektronisk katalogkort.

I stedet tager man udgangspunkt i entiteter som værk, udtryk, manifestation, personer og emner. Entiteterne

registreres som enheder for sig, og fokus i RDA ligger i høj grad på at forbinde entiteter. (Da RDA indføres gradvist, vil der dog i første omgang være tale om fortsat primært at registrere entiteterne i en bibliografisk post, men når en ny datamodel understøtter det, vil man kunne gå over til at registrere entiteterne hver for sig).

BOGFORSIDE COPYRIGHT LINDHARDT & RINGHOF.

- Hvilket **værk** kan man høre på lydbogen?
- Hvem er **ophav** til værket?
- Hvilket **udtryk** af værket skal jeg beskrive – fx en originaludgave eller en oversættelse?
- Er der **ophav** til det aktuelle udtryk, jeg bør beskrive, fx en indlæser?
- Hvilken **manifestation** beskriver jeg – fx en cd eller en onlineversion?

AUTORITETSPOST

The audacity of hope

AUTORITETSPOST

Barack Obama

AUTORITETSPOST

Paul Becker

Undervejs finder katalogisatoren autoritative poster for entiteterne personen Barack Obama, værket The audacity of hope osv. og relaterer entiteterne til hinanden: Obama er **ophav** til **værket**, der er tale om et **dansk udtryk** af **værket** osv.

Registreringen af relationer kan give fremtidens biblioteksbrugere bedre mulighed for at udforske og navigere på kryds og tværs i en biblioteksgrænseflade.

Temadag for musikbibliotekarer

For fjerde gang afholder DBC musiktemadag – et gratis tilbud for landets musikbibliotekarer. Det foregår på DBC i Ballerup tirsdag den 24. oktober 2017.

PROGRAM

- 9.30 Ankomst (kaffe/te)
- 10.00 Det ny Netpunkt med fokus på musiksøgning.
- 10.30 Facebook-gruppen DBC Musik. Hvad kan vi bruge den til fremover?
- 11.00 Implementering af nyt felt til titler fra materialet på det klassiske område som supplement til standardtitlerne.
- 11.15 Status på bibliotekskatalogiseringen. Hvordan tilpasser vi bedst udvalget af titler til bibliotekernes behov inden for cd'er, vinyl og noder?
- 12.00 Let frokost
- 13.00 Musikforbrug-/medier og musikbibliotekernes rolle. Oplæg ved Henrik Queitsch, født 1963 i forstæderne. Tilbragte en stor del af sin barndom og tidlige ungdom på det lokale kommunebibliotek med at læse bøger og tegneserier samt høre plader. Det har han gjort lige siden, først på universitetet og siden professionelt, hvor han de sidste 25 år har skrevet om musik, film, tv og litteratur. Var i 2016 med til at starte butikken BEAT i København, der sælger nye vinylplader og musikrelaterede bøger.
- 14.00 Afsluttende netværk med musikalsk indslag. Price Trio udfordrer den amerikanske sangbog. Peter Price på kontrabas, Kristoffer Sandvær på trommer og Frederik Fogh på guitarer leverer jazz med et ungt og legende udtryk, hvor der improviseres med fokus på velyd og sammenspil.
- 15.00 Afslutning

TILMELDING

Senest 17. oktober med mail til Hanne Lydom Thomsen hlt@dbc.dk eller via eventen DBC Musik-temadag i Facebook-gruppen DBC Musik.

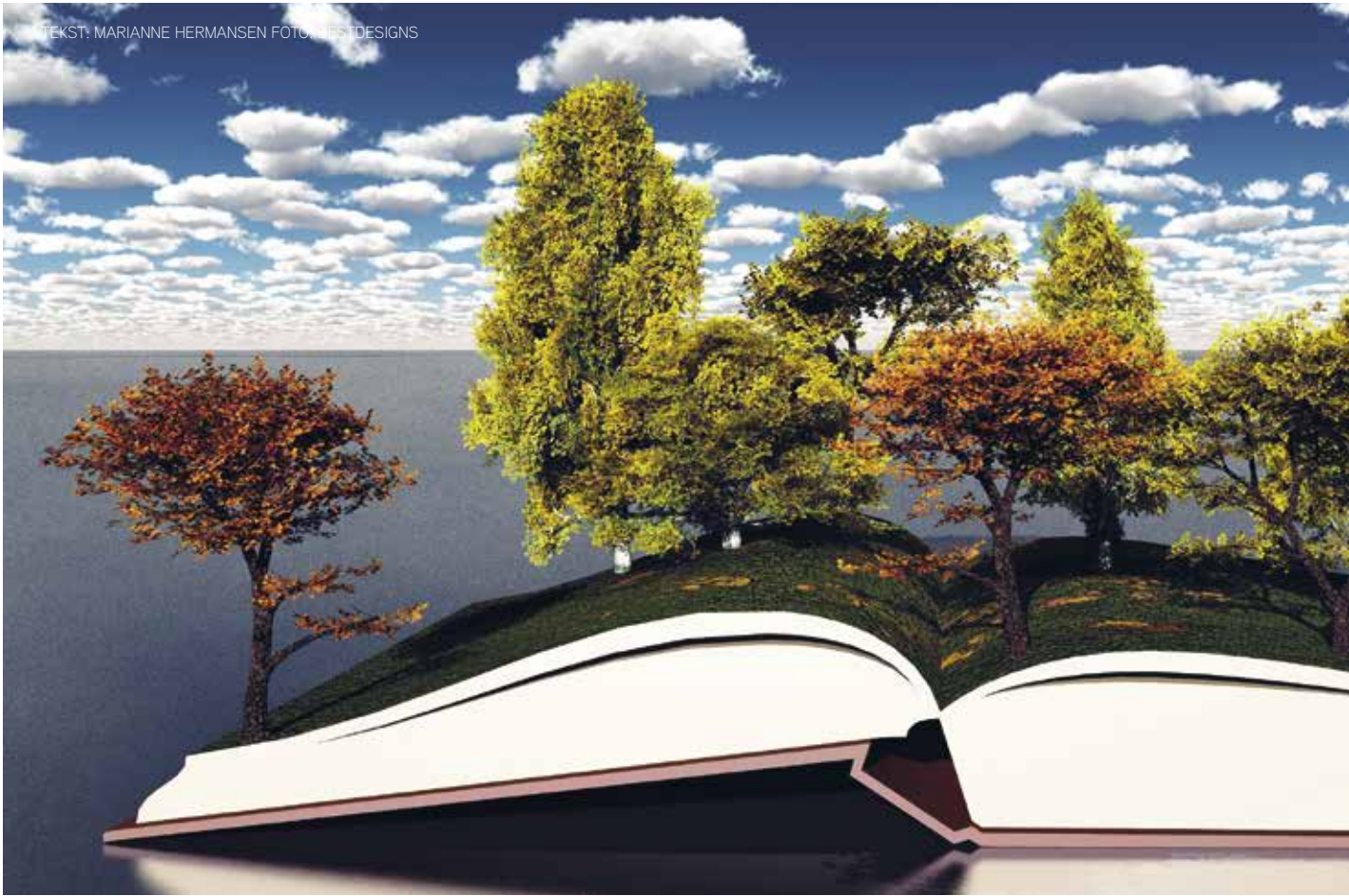
STED

DBC, Tempovej 7-11, 2750 Ballerup

FACEBOOK-GRUPPEN DBC MUSIK

Facebook-gruppen DBC Musik er en af de måder, DBC holder sig ajour med behov og ønsker i bibliotekerne på. Her kan bibliotekerne foreslå, hvad DBC skal tage med på listen over bibliotekskatalogiserede materialer på musikområdet, og DBC kan spørge, om der fx er behov for mere inden for en bestemt genre eller lignende.

Alle biblioteksansatte, der arbejder med musikområdet, er velkomne til at blive medlemmer af Facebook-gruppen.

bibliotek.dk til både snapchatteren, den og litteraturelskeren

Brugerne af bibliotek.dk er fra 13 år til over 100, og de har vidt forskellige behov. Det har betydning for, hvordan sitet ser ud.

bibliotek.dk får indimellem skudt i skoene, at designet er kedeligt, og at en helt anden måde at søge og navigere på ville være meget bedre.

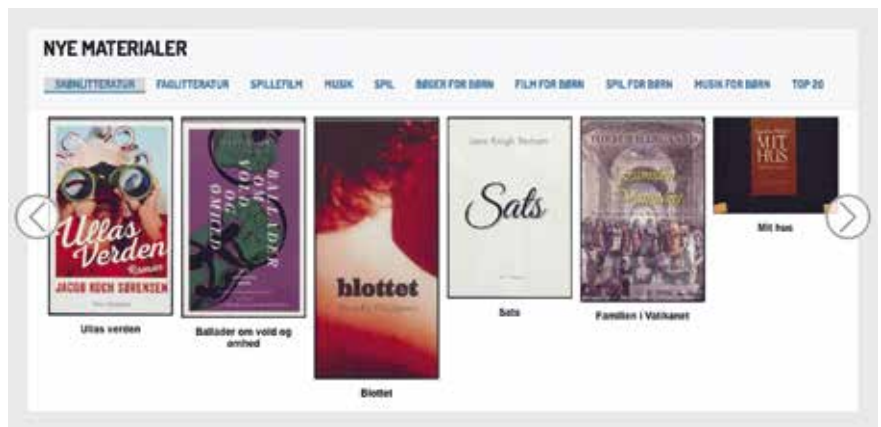
Ser man isoleret på bibliotek.dk med teenageøjne, gennem brillerne på en studerende eller en ældre medborger, er der fra hver enkelt vinkel ikke tvivl om, at bibliotek.dk kunne målrettes bedre. Men sagen er, at bibliotek.dk ikke skal rette sig mod særlige målgrupper. bibliotek.dk er indgangen for alle borgere til bibliotekerne i Danmark.

Det stiller krav til søgning, navigation og design at udforme et site, der både rammer rigtigt i forhold til en stor spændvidde i alder og til de meget forskellige formål, folk besøger bibliotek.dk med.

Hvis navigationsknapperne er til at få øje på for de fleste, og designet er så tilpas afdæmpet, at det ikke afskrækker eller forvirrer unødigt, er det godt. Og hvis mulighederne for søgning dækker alt fra et simpelt søgefelt til mange indsnævrings- og

Som **inspirationskilde** er nyhedskarusellen et naturligt stop, hvor man både orienterer sig i, hvad der er kommet af nyt inden for de forskellige materialekategorier og samtidig henter inspiration til de næste lån.

Nyhedskarusellen på forsiden af bibliotek.dk.

Emneoversigten kan også bruges i inspirationsøjemed, hvor man kan dykke ned i et emne og se, hvad der gemmer sig af forskellige indfaldsvinkler.

Emneoversigten kan bruges til at gå på opdagelse i.

Studerende er en flittig brugergruppe. Her er emnet typisk givet på forhånd, og tilgangen til bibliotek.dk er præcis emnesøgning, typisk efter artikler – enten i bibliotek.dk's egne 2,5 mio. henvisninger til artikler eller videresøgning i de ca. 65 mio. videnskabelige artikler, der leveres af Det Kgl. Bibliotek og Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek i samarbejde med DBC.

bibliotek.dk bliver også brugt i **forskningsmæssig sammenhæng**. Her er tilgangen meget præcis materialesøgning, der sætter både specialsider, afgrænsning af materialetype og indsnævring med facetter i spil på en gang.

SØGNING OG RANKERING I BIBLIOTEK.DK

For at imødekomme brugernes meget forskellige behov og ønsker til søgning er der flere måder, man kan søge på, gående fra et simpelt søgefelt til målrettet og avanceret søgning med facetter, evt. kombineret med en af de syv søgesider, der retter sig mod bestemte materialetyper.

Rankeringen i bibliotek.dk er defineret i indekserne som en vægtning mellem titel, forfatter og kontrollerede emneord.

Hvis et bestemt søgeord optræder hyppigst i emneregistre, vil søgeresultatet være rankeret efter, at emneordet er vigtigst. Tilsvarende med titel og forfatter. Brugeren orienteres om, hvad der er sorteret efter, og har mulighed for at rangere/sortere efter andre parametre.

studerende

rankeringsmuligheder, så er det endnu bedre. For rigtig smart og lige i øjet til alle er naturligvis en umulig opgave for et site, der både skal fungere for den femtenårige snapchat, den opgaveskrivende og den otteoghalvfjerds-årige litteratursker.

DET GØR MAN TYPISK PÅ BIBLIOTEK.DK

En meget stor del af bibliotek.dk's brugere leder efter noget, de ikke har kunnet finde på deres eget bibliotek. Nu søger de videre i bibliotek.dk for at **finde og bestille** materialet fra et andet bibliotek.

En anden mulighed er at definere rankingen og samtidig afgrænse søgningen via specialsider og facetter.

Der arbejdes løbende med forbedringer af bibliotek.dk.

Et af de områder, der vil være fokus på, er rankingen, der efterhånden er nogle år gammel og trænger til fornyelse. Der er flere måder at forbedre den på, blandt andet med:

- data science-baseret viden
- flere muligheder for at vælge speciel ranking
- ranking på baggrund af personlig søgehistorik

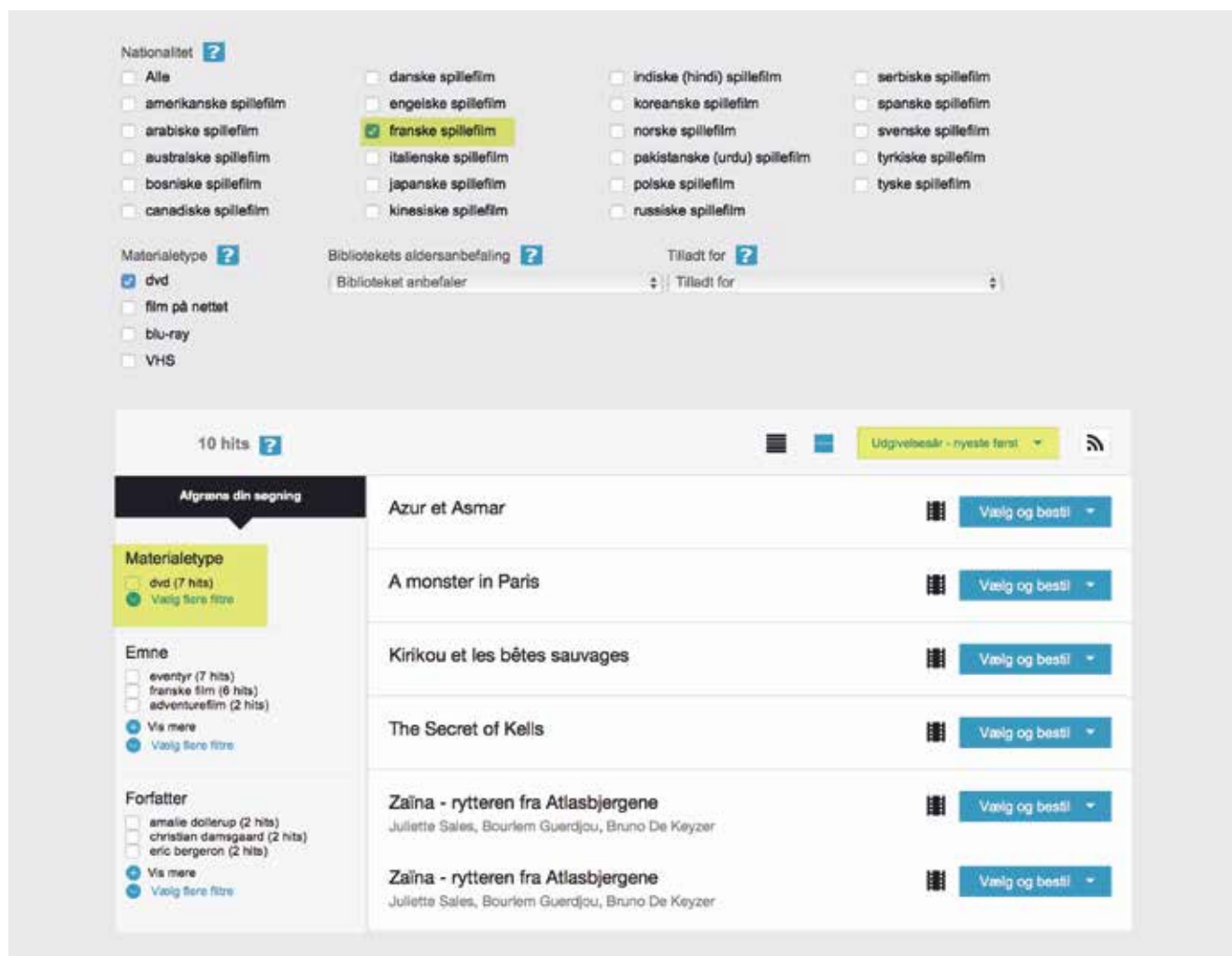
- data science-baserede anbefalinger ud fra fx popularitet og "noget der ligner"

- andre-der-har-lånt data

Sidstnævnte forudsætter, at bibliotekerne indberetter ADHL-data, idet disse data kun er brugbare, når de er opdaterede og har et stort volumen.

En gang om året gennemfører bibliotek.dk en større undersøgelse, hvor brugernes tilfredshed bliver målt, og interessen for nye muligheder og funktioner, fx personalisering, bliver undersøgt. Selv om brugertilfredsheden generelt er høj, har brugerne hvert år en stribe forbed-

ringsforslag. Øverst på prioriteringslisten kommer de forbedringsforslag, der vil være til glæde for flest mulige brugere.

Ved fx at definere, at man leder efter en titel, at der er tale om en fransk spillefilm, at materialetypen er dvd, og ved at vælge sorteringen 'Udgivelsesår - nyeste først', kan man tilpasse søgeresultatet til ens behov.

To digitale udgaver af DK5

DBC-nyhed 30.06.17

DK5 findes nu i to digitale versioner: en til formidlingsbrug og en til professionel brug.

DK5 TIL FORMIDLING

DK5 til formidling kan både bruges som vejviser og som emneinspiration – enten ved at udfolde hierarkiet eller via søgefunktionen, og i stedet for at spørge bibliotekaren, hvor man fx finder bøger om duer, kan brugeren nu nemt finde den ønskede information ved et enkelt opslag i DK5, hvor en søgning på "Duer" viser, at bøger om "Duefugle og Duer" er opstillet under 58.885.

DK5 PRO

DK5 til professionelle er en digital udgave af DK5 Alfabetisk register, Systematisk register og Systematik.

Fordelen ved DK5 Pro er, at man nu – i et og samme skærmbillede – kan se øverste, nederste og sideordnede lag og har mulighed for at klikke alle de noter frem, der er brug for til kvalificering af klassemærketildelingen.

Brugen af DK5 til formidling og DK5 Pro forudsætter, at biblioteket har abonnement på DK5.

Nyt i Forfatterweb

Kender du 'Temaer' på Forfatterweb? Her samler redaktionen nogle af sitets portrætter på en ny måde – lige til at bruge, når biblioteket laver udstillinger eller andre arrangementer om samfundsaktuelle emner.

I temaet **Danmarkshistorier: Renæssancen og frem til i dag**

sætter Forfatterweb for eksempel spot på nogle af de forfattere og værker, der gennem tiden har givet vores fælles kulturhistorie litterære vinger. Det sker som en del af den landsdækkende kampagne Historier om Danmark, der er et samarbejde mellem blandt andre bibliotekerne, DR, Nationalmuseet og Slots- og Kulturstyrelsen.

Læs mere, og find oversigten over alle temaer på [forfatterweb.dk/tema](http://forfatterweb.dk/). Har du forslag til temaer, er du velkommen til at skrive til redaktør Mai-Brit Nielsen på mbn@dbc.dk

FOTO: UWE ANSPACH/SCANPIX

DBC-nyhed 15.08.17

Ny temapakke til formidling af bibliotekernes online-tjenester

Temapakken Flygtninge samler film fra Filmstriben, artikler fra Faktalink og forfatterportrætter fra Forfatterweb om flygtningeproblematikken og det at være på flugt. De tilhørende billeder er lige til at bruge som en del af formidlingen på bibliotekets hjemmeside, storskærme mv.

Foto: Andreas Solard/Scanpix

På opfordring fra flere biblioteker har DBC udarbejdet en ny type PR-materiale – en temapakke, hvor vi dykker ned i et aktuelt emne og belyser det gennem artikler, på film og i forfatter-skaber.

I temapakken Flygtninge har vi udvalgt en række artikler, film og forfatterskaber, der både i en aktuell og en historisk sammenhæng belyser flygtningeproblematikken og det at være på flugt.

Temapakken indeholder tekster til pressemeldelse og storskærmsinfo samt rettigheidslearede billeder til artikler, film og forfatterskaber, der behandler emnet.

Teksterne må frit anvendes. Billederne må bruges på bibliotekets hjemmeside, storskærme og Facebook frem til og med den 14. februar 2018. Alle billeder skal krediteres og må alene anvendes i forbindelse med bibliotekets formidling af Faktalink, Forfatterweb og Filmstriben.

Gå ind på www.dbc.dk og skriv temapakke i søgefeltet – så finder du alt materialet.

Næste tema, der er planlagt at udkomme i november, er Klima.

Nyheder fra dbc

På www.dbc.dk/news finder du et link til eNyheder, hvor du kan tilmelde dig nyhedsmails fra DBC.

På et møde i Vejle den 23. august 2017 kom bibliotekerne med input til udviklingen af bibliotekernes fælles infrastruktur i 2018. Mødet var arrangeret i samarbejde mellem DDB, DBC og centralbibliotekerne. Foto: Christian S. Boesen, DDB.

2018-udviklingen i høring

Hvert år bliver der lavet en plan over den udvikling af bibliotekernes fælles infrastruktur, som DDB bestiller hos DBC. Tidligere har den gået under navnet 'Releaseplan', men nu har den skiftet navn til det mere mundrette 'Udviklingsplan'.

Frem til og med den 13. oktober er et udkast til Udviklingsplan 2018 i høring

hos bibliotekerne. Projektkandidaterne i planen er fordelt på følgende områder, hvor de første fire er fokusområder, der også optrådte i 2017:

- Adgang
- Søgning
- Samarbejde om infrastrukturen
- Understøttelse af de nye katalogiseringsregler RDA

- Opgradering og konsolidering
- Integration til eksterne systemer

De sidste to områder erstatter den hidtidige betegnelse 'nødvendig udvikling'. Du kan finde udkastet på såvel www.danskernesdigitalebibliotek.dk som www.dbc.dk.

FOTO CHRISTIAN S. BOESEN, DDB.

FOTO CHRISTIAN S. BOESEN, DDB.

Lifhack for bibliotekarer

Tre gode brøndsøgekoder

Du kender allerede praksisregelsøgekoderne fo=, lfo=, ti=, lti= osv. Her kommer tre tips til brøndsøgekoder, der i visse tilfælde er smartere at bruge.

1. NÅR DU SØGER EN FORFATTER BRUG PHRASE.CREATOR= I STEDET FOR LFO=

Med phrase.creator kan navnet stå i ligefrem orden i modsætning til, hvis du søger med lfo, hvor navnet skal stå i inverteret orden.

phrase.creator="merete pryds helle"

2. NÅR DU SØGER ET MUSIKNUMMER BRUG TERM.TRACKTITLE= I STEDET FOR TI=

Med term.tracktitle søger du kun på musiknumre, mens du med ti= søger på alle former for titler.

term.tracktitle="uden forsvar"

3. NÅR DU SØGER EN MATERIALETYPE BRUG TERM.TYPE= I STEDET FOR MA=

Med term.type kan du skrive materialetypen i naturligt sprog og behøver ikke at huske praksisregelsøgekoderne – hvem synes for eksempel, det er logisk, at bog har koden bå?

term.type=bog

term.type=billedbog

term.type=film

osv.

Kursus

Katalogisering i FBS

Halvdagskursus for ansatte på folkebiblioteker og andre biblioteker, som arbejder med katalogisering i Fælles Bibliotekssystem. Kurset udbydes i samarbejde med centralbibliotekerne og er en blanding af oplæg og øvelser.

PROGRAM

Indføring i datamodellen for bibliografiske poster i FBS
- fællesskabsposter, påhængsposter og lokalposter

Håndtering af posterne i Cicero Katalogisering
- oprettelse, vedligehold og sletning

"Retteposter" i FBS

- håndtering af opstillingsrettelser og posttypeskift i fællesskabsposter

Oprettelse af poster til lokalbibliografi

DATOER

Herning 25. oktober 2017

Gentofte 31. oktober 2017

Kurset kan også rekvireres.

Læs mere og tilmeld dig på www.dbc.dk/kurser

UNDERVISER HUGIN EIDE, DBC. FOTO LONE RASMUSSEN.